

MÓDSZERTANI MEGJEGYZÉSEK

az egyéni bér-kereset adatfelvételekhez és eredményeik értékeléséhez

Az érdekegyeztetéshez szükséges adatok biztosítására kialakított egyéni bér- és kereset felvétel az EU harmonizáció jegyében zajlott le. Ennek következtében jelentős módosításokat hajtottunk végre az adatközlők körére és a begyűjtött adatok tartalmára vonatkozóan is.

Az adatközlők köre kiterjedt az 5 főt ill. annál nagyobb létszámot foglalkoztató vállalkozásokra, valamint a nem profitorientált szervezetekre, továbbá létszám-kategória nélkül a költségvetési intézményekre.

A megfigyelési körbe bekerültek a teljes-, és a nem teljes munkaidőben foglalkoztatottak.

Az adatfelvételt mind a három körben - vállalkozások, költségvetési intézmények, nem profitorientált szervezetek - május hónapról hajtottuk végre.

I. AZ ADATFELVÉTEL FŐBB JELLEMZŐI

- 1) A költségvetési intézményekben foglalkoztatottak adatfelvétele a helyi költségvetésről teljeskörű volt, mind az intézmények, mind az ott dolgozó teljes- és nem teljes munkaidős munkavállalók tekintetében azoknál a szervezeteknél, amelyek a központi illetmény-számfejtési rendszerbe tartoztak az adatfelvétel időpontjában. TÁKISZ-okon keresztül teljesítették az adatszolgáltatást. Az e körön kívüli helyi költségvetési intézményektől, valamint a központi költségvetési szervezetektől közvetlenül kértük az adatszolgáltatást, reprezentatív módon, mintegy 9 %-os minta kiválasztásával.
- 2) A vállalkozói szférában és a nem profitorientált szervezeteknél az 50 főnél többet foglalkoztató egységeknél a kiválasztás előírásainak figyelembe vételével a mintába a fizikai dolgozók kb. 6 %-a, a szellemi foglalkozásúak mintegy 9 %-a került be. Az 5-50 fő közöttieknek a szervezetek közül választottunk 20 %-os mintát, az így bekerült szervezeteknek viszont minden teljes- és nem teljes munkaidős dolgozójukról kellett adatot szolgáltatni.
- 3) Az adatszolgáltatók azon részében, ahol reprezentatív mintavétellel teljesítették az adatszolgáltatást - a mintavételi arányok alkalmazásával statisztikai módszerekkel - teljeskörűsítve lettek az adatok, ami a minta alapján a reprezentált teljes sokaságra való következtetést jelenti.

Ez a következtetés - statisztikai szakkifejezéssel a teljeskörűsítés - az egyénekhez rendelt súlyokkal (a mintavételi arány reciprokával) való felszorzás útján történik. Ha valakihez például 5 %-os mintavételi arány alapján $1/0,05=20$ -as szorzó tartozik, ez azt jelenti, hogy ez az ember a teljes sokaságból 20 főt képvisel, hasonlóképpen 8,25 %-os minta 12-es súlyt eredményez.

A súlyszámok meghatározása gazdálkodó szervezetenként történik, gyakorlatilag úgy, hogy a szervezetnél dolgozó összes teljes munkaidőben foglalkoztatott dolgozók számát elosztjuk a mintába bekerültek számával. Ez azt jelenti, hogy a közlési táblákban található

adatok statisztikai számítások eredményei, amelyek a teljes reprezentált (rész)sokaságokra így kapott értékeket mutatják be, vagyis a minta alapján az egész reprezentált sokaságra és különböző bontásaira vonatkozó becsléseknek tekinthetők.

- 4) A becslések pontossága, megbízhatósága annál jobb, minél nagyobb részsokaságra készülnek és annál kevésbé jó, minél kisebbre. Ennek következménye, hogy a reprezentatív adatfelvételtől készülő feldolgozások esetében - a különböző bontásokat tekintve - célszerű önmérsékletet tanúsítani, illetve, ha az egyes becslések megbízhatósága meghatározott szint alá süllyed, a szóban forgó adatokat célszerű külön jelzéssel ellátni, vagy - mint nem értékelhetőket - nem is célszerű közölni (lásd még a becsült adatok pontosságáról szóló részben).

II. EGYES ADATOK (BECSLÉSEK) SZÁMÍTÁSI MÓDSZEREI

Az egyes szférákra vonatkozó információkat külön-külön mutatjuk be, de a táblázatokban található fogalmak a legtöbb esetben tartalmilag megegyeznek, ill. az esetleges eltéréseket a részletes meghatározásoknál külön jelezzük.

1) Személyi alaphér:

- Vállalkozásoknál, a közigazgatásban a Munka Törvénykönyve hatálya alá tartozóknál és a nem profitorientált szervezeteknél: a munkavállalónak a munkaszerződésben meghatározott személyi alaphére hónapra meghatározva. Órabér esetén a havi alaphér megállapítása az évben átlagosnak tekinthető 173,8 havi fizetett óraszám figyelembe vételével történik.
- Közalkalmazottaknál: az illetmény (ami magába foglalja a szakmai szorzó miatti, valamint a további szakképesítésért járó illetményrészt, valamint a munkáltató döntése alapján biztosított illetményrészt és a pedagógusoknál a kötelező óraszám emelése miatt végrehajtott illetményemelést)
- Köztisztviselőknél: az alapilletmény, az illetménykiegészítés és a vezetői pótlék együttes összege.

Az egyes soroknál az oda tartozó elemek megfelelő adatainak az egyénekenkénti létszámsúlyokkal számított súlyozott számtani átlaga jelenik meg.

2) Teljes kereset:

A megfigyelt hónapban számfejtett rendszeres keresetelemek bruttó összege, melyhez hozzáadjuk az előző évi nem havi rendszerességű prémiumok, jutalmak, 13. havi fizetés 1/12-ed részét. Az egyes soroknál itt is a fentiek szerint számított súlyozott számtani átlag jelenik meg.

III. A BECSLÉSEK PONTOSSÁGA

Ismeretes, hogy a táblázatainkban szereplő adatok (a költségvetési szféra kivételével) nem teljeskörű felvételből származnak, hanem az adatszolgáltatáshoz előírtak szerint kiválasztott reprezentatív mintán alapulnak. Ily módon ki vannak téve a mintavétel miatti véletlenszerű eltéréseknek. Az így kapott becslések tehát kisebb-nagyobb mértékben eltérhetnek azokatól az adatoktól, amelyeket egy teljeskörű felvétel esetén nyerhettünk volna. Ez a különbség, amelyet "mintavételi hibának" nevezünk, nem tévesztendő össze az adatok pontatlanságával, ami származhat akár a szolgáltatott adatok nem tökéletes voltából, akár az adatfeldolgozás hibáiból. Ez utóbbi pontatlanságot nevezzük "nem mintavételi hibának", ami bármely statisztikánál előfordulhat, akár teljeskörű, akár mintavételes az adatgyűjtés. Ez utóbbi hibalehetőséget sokoldalú ellenőrzéssel és a szükségszerű javításokkal igyekeztünk minimálisra csökkenteni.

A mintavételi hiba nagyságát az ún. "standard hiba" mértékével, ill. ennek az átlag %-ában kifejezett relatív nagyságával lehet jellemezni. Táblázatainkban minden átlagot és szórást jelzés nélkül kimutattunk, ahol a standard hiba nem haladta meg a minta átlagának 10 %-át. Közöljük azokat az adatokat is, ahol a relatív standard hiba 10 és 20 % közé esett, de ezeket a sorokat csillag (*) jelzéssel láttuk el. 20 % felett "nem értékelhető" megjegyzést tettünk, és az adatokat nem nyomtattuk ki. (Megjegyezzük, hogy az adatok túlnyomó többségénél a relatív standard hiba 8 % alatt van.)